

**Τα μειονεκτήματα του γραπτού λόγου
σε σχέση με τον προφορικό**

Άλκιδάμας, Περί Σοφιστών 15.27-28 (διασκευή)

Ο Άλκιδάμας από την Ελαία της Μικράς Ασίας (α' μισό 4ου αι. π.Χ.) δίδαξε τη ρητορική στην Αθήνα. Υπήρξε μαθητής του ξακουστού σοφιστή Γοργία, όπως και ο ομότεχνος και αντίπαλός του Ισοκράτης. Σε αντίθεση με τον τελευταίο, που έδινε ιδιαίτερη προσοχή στη γλωσσική μορφή και στην προετοιμασία των επιχειρημάτων, ο Άλκιδάμας, συνεχίζοντας την παράδοση του Γοργία, πίστευε στον εκφραστικό αυτοσχεδιασμό. Στο κείμενο που θα μελετήσετε επισημαίνει μειονεκτήματα του προσχεδιασμένου γραπτού λόγου.

Ἦγοῦμαι δ' οὐδὲ λόγους δίκαιον εἶναι καλεῖσθαι τοὺς γεγραμμένους, ἀλλ' ὥσπερ εἶδωλα καὶ σχήματα καὶ μιμήματα λόγων, τὴν αὐτὴν περὶ αὐτῶν εἰκότως ἂν δόξαν ἔχοιμεν, ἦνπερ καὶ περὶ τῶν χαλκῶν ἀνδριάντων καὶ λιθίνων ἀγαλμάτων καὶ γεγραμμένων ζώων. Ὡσπερ γὰρ ταῦτα μιμήματα τῶν ἀληθινῶν σωμάτων ἐστί, καὶ χρῆσιν οὐδεμίαν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ παραδίδωσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ γεγραμμένος λόγος ἐκ βιβλίου μὲν θεωρούμενος ἔχει τινὰς ἐκπλήξεις, ἐπὶ δὲ τῶν καιρῶν ἀκίνητος ὢν οὐδεμίαν ὠφέλειαν τοῖς κεκτημένοις παραδίδωσιν. Ἀλλ' ὥσπερ ἀνδριάντων καλῶν ἀληθινὰ σώματα πολὺ χεῖρους τὰς εὐπρεπείας ἔχοντα πολλαπλασίους ἐπὶ τῶν ἔργων τὰς ὠφελείας παραδίδωσιν, οὕτω καὶ λόγος ὁ λεγόμενος ἔμψυχός ἐστι καὶ ζῇ καὶ τοῖς πράγμασιν ἔπεται, ὁ δὲ γεγραμμένος εἰκόνι λόγου τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχων ἀπάσης ἐνεργείας ἄμοιρος καθέστηκεν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ἦγοῦμαι δ' εἶναι δίκαιον οὐδὲ καλεῖσθαι λόγους τοὺς γεγραμμένους,
Και νομίζω ὅτι εἶναι δίκαιο οὔτε να ονομάζονται λόγοι αυτοί που ἔχουν γραφτεῖ,

ἀλλ' ὥσπερ εἰδῶλα καὶ σχήματα καὶ μιμήματα λόγων,
ἀλλὰ ὅπως ακριβῶς ομοιώματα και κανόνες και απομιμήσεις λόγων,

εἰκότως ἔχοιμεν ἂν περὶ αὐτῶν τὴν αὐτὴν δόξαν,
εὐλόγα θα εἴχαμε γι' αὐτούς τὴν ἴδια αντίληψη,

ἦνπερ καὶ περὶ τῶν χαλκῶν ἀνδριάντων
τὴν ὁποία ακριβῶς ἔχουμε και για τους χάλκινους ἀνδριάντες

καὶ λιθίνων ἀγαλμάτων καὶ γεγραμμένων ζώων.
και για τα λίθινα ἀγάλματα και για τα ζωγραφισμένα πλάσματα.

Ὡσπερ γὰρ ταῦτα ἐστὶ μιμήματα τῶν ἀληθινῶν σωμάτων,
Γιατί ὅπως ακριβῶς αὐτὰ εἶναι απομιμήσεις των ζωντανῶν σωμάτων,

καὶ οὐδεμίαν χρῆσιν παραδίδωσι τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων,
και καμιά χρησιμότητα δεν προσφέρουν στη ζωή των ἀνθρώπων,

τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ γεγραμμένος λόγος
με τον ἴδιο τρόπο ο γραπτός λόγος

θεωρούμενος μὲν ἐκ βιβλίου ἔχει τινὰς ἐκπλήξεις,
ὅταν τον διαβάζει κανεὶς δυνατὰ μέσα ἀπὸ ἓνα βιβλίον ἔχει κάποιες ἐκπλήξεις,

ἐπὶ δὲ τῶν καιρῶν ὧν ἀκίνητος
στις κρίσιμες περιστάσεις ἐπειδὴ εἶναι στατικός

οὐδεμίαν ὠφέλειαν παραδίδωσιν τοῖς κεκτημένοις.
καμιά ὠφέλεια δεν προσφέρει σε ὅσους τον κατέχουν.

Ἀλλ' ὥσπερ ἀληθινὰ σώματα
Ἀλλὰ ὅπως ακριβῶς τα ζωντανὰ σώματα

ἔχοντα πολὺ χεῖρους τὰς εὐπρεπείας καλῶν ἀνδριάντων
αν και ἔχουν πολὺ χειρότερη ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση ἀπὸ τους ὁμορφους ἀνδριάντες.

παραδίδωσιν πολλαπλασίους τὰς ὠφελείας ἐπὶ τῶν ἔργων,
προσφέρουν πολλαπλάσιες ὠφέλειες ὅσον ἀφορὰ τα ἔργα,

οὕτω καὶ λόγος ὁ λεγόμενος ἐστὶ ἔμψυχός
ἐτσι και ο λόγος ο προφορικός εἶναι ἐμψυχός

καὶ ζῇ καὶ ἔπεται τοῖς πράγμασιν,
και εἶναι ζωντανός και ἀκολουθεῖ τὴν πραγματικότητα,

ὁ δὲ γεγραμμένος ἔχων τὴν φύσιν ὁμοίαν εἰκόνι λόγου
ο γραπτός λόγος ὁμως ἐπειδὴ ἔχει τὴ φύση ὁμοια(μοιάζει) με εἰδῶλο λόγου

καθέστηκεν ἄμοιρος ἀπάσης ἐνεργείας.
δεν ἔχει καμιά σχέση με ὁποιαδήποτε ἐνέργεια.

Ερμηνευτικά σχόλια

τῶν χαλκῶν ἀνδριάντων καὶ λιθίνων ἀγαλμάτων: Τα ἀγάλματα ἦταν κυρίως ομοιώματα θεῶν και ηρώων, αν και ο ὅρος εἶχε γενικότερη χρήση. Οι ἀνδριάντες ἦταν ολόγλυφα, φυσικοῦ ἢ υπερφυσικοῦ μεγέθους, ομοιώματα κοινῶν θνητῶν, κυρίως αθλητῶν, που τοποθετοῦνταν κυρίως σε ιερά και γυμναστήρια.

ὁ δὲ γεγραμμένος εἰκόνι λόγου τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχων ἀπάσης ἐνεργείας ἅμοιρος κατέστηκεν: Πολλοί αρχαίοι διανοητές απορρίπτουν την αξία του γραπτοῦ λόγου επισημαίνοντας τον προσχεδιασμένο χαρακτήρα του που μπορεί να χρησιμοποιηθεῖ για εξαπάτηση. Στον Φαῖδρο ο Πλάτων υποτιμᾷ σαφῶς τη γραπτή γλωσσική έκφραση, κάτι που επιβεβαιώνεται και στην Ἑβδόμη Ἐπιστολή του. Στην πλατωνική Ακαδημία ὄργανο διδασκαλίας ἦταν ο προφορικός λόγος.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Με τι παρομοιάζει ο Αλκιδάμας τον γραπτό λόγο;
2. Ποιες αναλογίες επισημαίνει ο Αλκιδάμας μεταξύ του γραπτοῦ λόγου και των εικαστικών τεχνῶν;
3. Ποιο εἶναι το βασικότερο μειονέκτημα του γραπτοῦ λόγου σύμφωνα με τον Αλκιδάμαντα;

arxaia-latinika.gr

